

Tractaet brueder Dyonius Cartuser vanden loflijken maeghdelijken leven.

<https://hdl.handle.net/1874/341924>

b
**Tractaet brueder d'ponijs Cartusier
vande loflijke maeghdelijke leuen**

**Bidt voer die Cartusiers te vurht
by Oghertogenhoscij die dit op huen
rostre hebben doen drukken**

Henrius Cuyper

anno 1785

den 30 Decembe
michaell heijnenans heeft
dit boek geleert in
het jaer ons heren
den 7 decembe anno

1797

Maria van Dyk
heeft dit boek geleert
in het jaer ons heren
den 10 maart anno 1792

¶ Hier volghe die rafel des voergenoeg
de tractaers.

Die prologue. Eē maghet sal dēchē des

shere toedehouit. ic. **D**e eerstē artikel

Wat dē maeghdō is **D**e tweestē artikel

Die louighe des heylige macghdōs.

De derdē artikel

Vādē genē de welcke die maeghden

sullē scouwē en̄ vresē. **D**e vierdē artikel

Vātgenēd; sundlunge diēter bewae-

rige vādē maegdō. **D**e.v. sten artikel

Vādē āderē voorts die dē maeghdē; ij-

te haldē en̄ te vliē te wetene d; si sullē ij-

beroomt en̄ manierlic i woirdē. bewaert

int gesichre en̄ werkelic n; ledich riype

n; lichtē noch curieur in̄ dcieringe of cle-

dinge. **D**e.vi. sten artikel

Noch vā somigē digē die bewarēte ij-

en̄ sterke te dē maegdō. **D**e.vii. stē artikel

Hoet te wedstaē is dē becoighē des

vleys en̄ d̄ oswihz. **D**e.viii. stē artikel

Chā menigerley ouervloedich en son
derlinghe loond maeghdelicheit. Den
neghestē artikkel.

Chatmē ver maeghdelicheit sculdich
is die hondertfoldighe vrucht in ryckd
hemelē. Den. x. sten artikkel.

Chānden argumēten d' onghelouiger
en vleyschelyke r mēschē tegē dē maech
dom. Den. xi. stē artikkel

Chētalinge deser argumēten. Dē. xii.
artikkel.

Choe eē mager haer dagelicr ja en son
der ophalde voer god sal hebbē en alme
tot betere en volcomenijkerē dinghē sal
haestē. Dē. xiii. sten artikkel.

Choe eē deuote mager haer herte den
hemelschē brugom londophalde sal ver
enigē en in synd contēplacie liefde en
oefeninge sal ublyde Dē. xiv. stē artikkel

Chier epndt die tafel vāden strengē
vūlofchelyke maeghdelijkē leuen.

Hier begint die prologhe vādē voerste
uen tractate.

En maget ouerdē
godlyke dinghē op
dat si heyligh si inde
lichāem ende siele.
Dit sijn dpe woor-
dē des apostels sancte
Pauwels in dierste
epistel totte **C**orinthen in sevende capic-
tel. Inte welke hi leert hoe vele en waer
ōme den maeghdelijken staet te prijsen
en te eerē is bouen de houwelykē staet.
Want die gehoude ludē en sijn so bequaē
niet aē te hangē en niet suneder herte
te dienē gode almoechtich als die maegh-
den want die gehijlicte luden sijn niet
vele dingen becomere en tracterē vley-
schelijke en eertliche dingē en zy dicwyl-
sorchioldich hoe si malcanderē moghē

behagen. wāt die vlepschelike genuech
te v̄druct dat herce en beierter vād godli
ker liefden vād inwēdiger siuerhept.
en vāden gesmake d̄ geesteliker weeldē
Doort aenslo synd vele lastē aēgelnoept
den houwelijken state en die hupsrou
we is ond die macht vā haren mā. ente
wōrt dicwylē beswaert n; vele v̄driets
ouermits alle dwelcke si wordt seer be
hindt vād reynd rosten des herce en vre
de in gode en vād geesteliker gennach
te en vrijen stantachtigē godlykē diēste
Het gebuert oec dicwylē d; mā en wijs
qualic ouerdragē en also wt tweedrach
te kynaigie en knibbelige onfangen si
tegen malcaderē sware hact en lepden
tsamē dald̄ v̄drierelicste leue **I**a so vele
v̄drierelikter en swaerlykter hoe vele d;
meer onschepdelic is. also dat ondwylē
te begerit (op d; ic n; en segge beiaecht)

des ands doot ofte breect die houwelike
trouwe. Om dā dese quadē te scouwen,
wort dē maeghdelikē staet gepresen bo-
ue dē houwelike staet te sprekē vāden
maeghdeliken state gelijkerwijs dien-
eē dueghde is. bi de welke die mēsche hē
abstineert vā aller vlepseliker v̄samige
en neçpt voer hē vā dier alijt te abstine-
rē op d; hij m; vr̄herlike en volmac-
terē moede hē vonlege m; gode en d oefse
nige d dueghdē. En eē persoē die wt sul-
ker meprūge scouwt d; houwelice en al-
le vlepselike ôhellinge die is werdich te
hepte eē maget. En vā aller susdaniger
spreect die apostel Eē maget oudeit god-
lyke dīnghe. d; is si aēmerct die godlike
gebode en ondsuect hoe si godt behagen-
mach. dēckēre alijt vā saligē en godlike
dīgē. en allet d; ter eerē gods behoirt. en
haer epgē salich; aēmerci si verstelic. en

overdenct dat si heyligh si inde lichaem
en inde geeste dat is hoe si haer wach-
te mach van alle onsuuerheyt der vleyste
lyker en geestelijker sundet en vertiert
mach worden met alle dueghede en blic-
ken voer harre hemelsche brudgom die
welcke seeght. **H**alich sijn die geene die
reyn van herte sijn wat si sullen god siē.
die welcke al is hi ec brudgom aller ghe-
louiger en dueghedelijker sielē. sunghen-
ge nochtās is hi een brudgom d' maeg-
den die ter liefde van hē versmaedē vleyste
lyke brugomien op dat si wt alle begheer-
te haers herte becomert en vereenicht
moighē sijn mette opperste brudgom
den eenighē geboortē soon goids. en met
alle harre dienst en vieringe hē bidden
louede cōtemplerende en lief hēbbede/
ende in desen werckē alle daghe voer-
gaen.

Waer om die heere en ons gesontma
ker int euāgely dē maeghdeijken staet
geleert heeft geradē en gelesen. Dē
versten artijkel

Die alder opperste en ewige god
heeft hier voertijde den kinderē
vā israel gegeue een groue ende onvol-
maecte wet doir moses sinē knecht ge-
lykerwys en dat volc ald groefste was
en seer gebrechelich daerō en was i die
wet egheenē raet gegeue vande maeg-
dom te houdē. **S**ylurd en wāt die wet
nemantē gegeuen en was dan dē ioet
schen welch mit welke den dienst goids
onderhoudē wart mids d' vlyescheliker
gebuerie. Daerna heeft die ewige vad
doer sinē enighē soen ihū christū gege-
uen die ewangeliike wet volmaecte ende
geestelich te vertuldigen alle naciē ter
ganser werelt vā welker wet die eynde.

like volmaecth; is dē gloriosen god m̄
gäser hertē met gäser gedachte en met
alle crachte reynliche beminē. En dair
d̄ heefcr̄ps v̄bode die dingē die recht en
gehelic dē mēsche belettē vā sulker god.
licher lieſde gelijc als sijn dootsunde. En
die digen die vā noide sijn o te hebbene
en tōdhoudene aldusdanigē liefde goos
heeft oec r̄ps geboden. gelijc; n̄ uitmoe-
dicheit pacientie saichtmoedich; berm
hertich; soberh; rechtuerdich; wijsh.
En bouē alliefde vā sinē euene kersten
mēsche also wel; iſre viadē als iſre vriē
den diemen al wt caritate lief moet heb-
ben o tgebot gooids en wat si gheschapen
sijn nadē beeilde en gelijkenisse d̄ opper-
ster drieuoldich; en mette bloede r̄pi v̄-
lost en die ewige salich; mogē ſtangen
Dair z̄ oec somige digē al ist d; si i h̄ air
seluen; quaeten; z̄ noch o georloft. noch

taſ gemeynlic ſū ſi eē oirſaet vā ſundē.
en hun hāgt veel quaets aē die eē letſel
zī d godliker liefdē also d aert ſeer ſwair
is in d liefdē gods. viſund in d geestelikher
en volmaecter godliker liefdē diē mēſcē
te bliue die alſulke digē hebbē die i hem
ſeluēn; quaeten zī. als tijtelike r̄ydom
vph; zī ſe p gē ſ wille en dē houwelijkē
ſtaet. daer o heeft die ſoē gods die crache
en die wiſh; des opperſtē vads oſ gera
dē alſodanige te late op d; wij doer beco
merige en ſorchuoldich; d tijteliker dīm.
gē en doer ſunlike liefde des meebedde.
genote oft doer vleſelike genuechte n;
en ſoudē wordē afgetogē vād geestelikher
liefdē en voirtgāc i duechdē en vād puir
heit roſte vrede en ſtātachich; des her
tē in gode. daer o heeft die ſoen gods die
gecomen is in deſe werelt op dat hi dpe
mēſchē ſoude maken volmaect en geef
telic geradēdē maeghdeijken ſtaet. op

dat die mēschē so vele te repnider te vil.
er en te vieriger soudē aēhangē cū die-
nē goide. hoe vele te meer si hun vreem-
den vā vleyschelikē dingē werckē ende
genuechten en hoe veel te meer si afge-
toghē en vry sijn vā onrosticheydē hijs-
uaigien moedenissen sorglē mishage-
nē en quade vmoedē die dē houwelick
plegen aēgknoepē te wesene.

Dat den maeghdom is. Den twe-
sten artikiel.

In die gemeyn maniere vā spreke-
hepten maeghden te sijn alle perso-
nē van beydē cūnen die vry sijn vā vleys-
cheliker vereenige/maer sulkē maegh-
dom alleen en is gheen dueghde mahe-
de den mēschē goide behaigelich en der
ewigher salicheyt weerdich. Alsoe den
maeghdom die een dueghde is is eē ret-
nichelyke schentelyke begheerte des

vleypsch bedwingēde vā alle besinettin
ghedes lichaēs vremit ouemits de wel
ke ten mēsche vastelich om goids wille
vā allen sundē d̄ reynichept corrarie hē
sal altijt wachte. En daer o behouret een
re mage:/ niet alleen te scouwē die vlep-
schelike vereninge/maer oec te bedwu-
ghē die quade begriechep/ noch te con-
senterē in de vleyschelike ghenuchte/
noch int werch. daer en bouē te scouwē
die omhelsinghe en cussinge en alle aen-
tastē wt den welkē mach en pleech die
vleyschelike begherlichept verwect te
wordene. Daer o leeght sūnt **Augustij.**
dat den maeghdom is inde brekelijken
lichaē een gedachte der ewigher incor-
ruptionē dat is een opset te houdē ee ewi-
ghe reynichept. Om dan inder geeste-
lyker en godlicher liefdē te volheden en
voerts te gaen soist vā noode dat wij al-

le die affectien des sinlijkhē appetiēts be-
dwigē modererē en̄ ond̄ die redelicheit
stellē. also dat wij egheē begerte en̄ heb-
bē tot en̄ nīgē ertsche vleyschelijhē oft tij-
telijhē dingē and̄s dā na doordel d̄ rech-
ter redelicheit en̄ na die tenuer d̄ godlij-
ker gebodē dat is in so verre d; tijtelick
sinlic ofte ertsche dinck os oirbaerlic en̄
notelic is o wel te leue en̄ goide te behai-
gē ofte gelijke diē dingē vā node is o die
ewige salich; te gecrigē. En̄ daer o saleē
pegelec mēsche dē anderē lief hebbē n̄;
wt vleyscheliker mer wt geesteliker lief-
den. d; is niet o sijn epgē genuechte dpe
welke hi in diē mocht hebbē mer tot diē
epde d; die mēsche in defen leue hē dueg-
delike hebbē en̄ und graciē gods en̄ in al-
lē dueghdē voirts gae. en̄ op d; hi na dit
cor leue vcrige die ewige salich; En̄ al-
so te beminē die euē herstē menschen be-

hoirt sunðige totte maeghdē die welke
hen sullē bewarē vā allē vlepscelykē en
sunlikē begeertē en̄ in̄d geesteliker heili-
ger en̄ reynoliefde goids en̄ d̄naisterda-
gelicx wassen en̄ alle dīgen scouwēdpe-
hen vād reynich; voirtgāc en̄ vuerich;
des hemelschen brudegos beletten

**Die louinge des heylgen maeghdōs
Denderden art ykel.**

Hie goids mercke sijn òs eē lerige.
Dat dair ò ten eerstē bethoene
dē maeghdō seer loslic te wesen en̄ gode
behagelic d; hi selue here god scepper en̄
òs weigauer ò òsen wille mēlce gewor-
den en̄ ond die menschen gecōuerseert
in̄ maeghdelich; is ghebleuen. ia en̄ dat
geselscap en̄ die heymelijke aensprekin-
ged vrouwen gescouwer n; dat hē peri-
culeur wesen mochte familiaer en̄ aen-
sprekelic te wese dē vrouwe mer tonser

leringe op dat wij suster sondē scouwen
Endaer o scrijft sint ian in vierde capite-
tel. Die discipulē ver n̄ oderdē sich wāt
ihsus sprac met eere vrouwē gelyker-
wys merē vrouwe vā samariē. ¶ En
tweede wort bewesen die maeghdelich
seer prijselick te wesen en̄ goide ald ghe-
ue empste wāt die soen goids heeft ghe-
corē vnytreere maget geboře te wortene
en̄ also heeft hi die maeghdelich; i hē sel-
ue en̄ in syn ald liefste moed gehe plicht
en̄ gewijt. desgelycx sinē voerloper den
aldheplichstē sint Jan baptiste heeft hy
gewilt maget te bliuene, i n̄ sinē Jā den
apostelen euāgeiust heeft hi wedroepen
vād bruulochre alsmē seeght en̄ heeft hē i
maeghdelichept doē bliuē. ¶ Te dorde
blijct dat selue wāt als die heplige vads
rupgē so is die maeghdelichept dē alder
costelicste niet gelyklicc neit wērtige

lijke scatte treeē cranch vaeckē dat istri-
dē kerfelykē vlepsche vborgē en daer
dē is hi ald nernstelichste te beware. En
daer dē seide sint thomas apostel des co-
mīc sone en sijnre bruypt eer si vlepsche.
lyke vgaerde. Ghi heb noch die gässe-
lichept des vlepsche dat is die maeghde-
lichept dse welke is ee regel aller duegh-
dē en een vruchte d ewiger salicheit die
maeghdelichept is ee suster d hepliger
engelē ee besittinge aller guedē en een
victorie d quad lustichept ee vinnige
des geloenes ee vuytbeuechtinche des
duuels en ee eewige vrjhēpt d blisc apē
Ten vierde so wort kenlich die onspree-
kelijke weerdicheyt des magedōs ghe-
wijc dē hemelschē brudegom. vuyt diē
dat se niet en is te brekē noch mits hou-
welic te bedwingē om d belierige wille
eens heels conicrycr totte kouste geloue

En daer d' als sinte matthe^t apostel dpe
mager epigenia des coninc vā ethiopie
dochter gewijt hadde dē hemelschē bru-
degom en eē hepdēs ccninci hadt sinte
mattheeus dē apostel dat hi hē wilde ge-
ue die maghet epigenia in eē brupt en
hupsbrou en himet alle sine rych soudē
aēnemēd; korste geloue **H**ite mattheus
en heeft hē n; belieft en seyde al ist hou-
welic goet nochtās sowie d' knechte die
brupt sijs coninc gebruukē die en solde
niet alleē vallē i sconinc corne mer voor
meer dē door v̄dienē niet wāt hieē hups
vrouwe genomē hedde mer o dach hi die
brupt sijs herē aēgetaast hadde also en
ghi coninc wetende epigenia gewordē te
sine cē brupt des ewigē coninc en metē
heiligē wiel gescreert hoe moechdt
nemē die brupt des geēs die machtiger
is dā ghi en uwē houwelike toeveegē.

Wc desen so pberē **Albert**? en veel as dor
 tore en houdē dy die paus n̄; en soude mo
 gē dispēserē inde sole plike geloifte drep
 nich; dat s̄ orlof te geue eēre nōnē dat si
 soude mogē houwē. **Al** wolde otc die sol
 daē in; al sinē rijke koestē wordē soe vre
 hi die nōne mochte nemē te wijne. **C**e
 vijfē blixt dē los i maeghdelich; wdiē
 wāt die maeghdelike reuich; seit de ma
 get iden hemelschē staet wāt d; leuen d;
 maeghdē wort geleke dē leue d hemel
 scer borgere war o die sonē gods spieet
 inde euāgeliō inde vriscnisse en sullenē
 n; trouwē noch getrouw wordē. d; is na
 dē dach des ordens en sullenē die niestē egeē
 houwelikē leidē mer sullenē wesen gelijc
 engelē gods **Hier** o seit sinne bernart **A**l
 lene die maeghdelich; i desen tijde d sterf
 lich; representert eērelep staet d sterf
 licher glorie. die maeghdelich; i gelkenis

G **H**

eenis costelik en welrikēde balsems en
mits dē welke die lichaemē dōdē wordē
gehaldē ogecorrūpeert helten bewaert
die ledē en die sūne dō mēschē vā die vup
lichept dō sūndē tuisund vādē stac dō vlep-
schelijker begeertē en vā corrupcie dō leli-
ker werke. **Tē** selste blyct dē lof dō maeg-
delicheit wāt eē maeght gaeretelicre bo-
uē hair ey gē lichaē en regnert dair inē
en haer redē domineert en is machtiger
dā haer sūllichkeit. En also volght si rpm
na en die puerhept dō engelscer natuerē
Hier o wort die maeghelych; betephene
bieenē costelikē steenghepte **Iacicus**
die welke vā scoondē en hemelscer vōwē
is wāt die maeghdē die dodēde en vissna-
dēde sijn die snoede orepnichedē ds vleis
lepdē ee hemels leue in dē en ondē de
mēschē gestelt achteruolgē die engelsce
sauwerh; gelijc sante Cyprianus marteler

bisscop en doctoor geseeght heeft wate vā
 en die heylige vad ambroſi? die maeght
 delich; seeghtig aer te bouē die cōdicie d
 mēſchelikernatuerē oūmito die welke
 die mēſce wordē dē engelē geleke. Noch
 tās meer is die victorie d maechde dā d
 engelē. wāt die engelē leue sond vleſch
 wāt si onlichameſc sijn. En die mēſchē
 die maeghdē sijn dietriūphere idē vlep
 sche. En daer d gelijc die glorioſe Jeroni
 m? seeght. Indē vleſche sond vlees te le
 ue en is geē mēſcliclaē mer eē hemels
 ¶ Tē ſeuēde blijt dat ſelue wāt d leue d
 maeghdē is dat ald edelſte dat ald eerlic
 ſte en eē conūclic leue wāt si sijn bruyde
 dē ſewigē conūc. wāt also dte mensche
 is vüp dē lichaē en vüp d sielē en mics
 die beuoelike crachtē mitē beestē gemee
 ſcap heeft. en mics dē vſtāde en vijē wil
 le met gode en dē engelē. daer omie die

warechtige edelh; volmaectheit scierh;
en eerlich; is sich te ureemde en af te
trechē vā vlepscelike vāgachelike enert-
sche dinghen en sich becommerē in din-
ghen ende werikē die godlick geestelic
en eerwicht; ñ dat is in dueghdelike exer-
ciciē in gebedē meditaciē en louē gods
dwelc geheele totte maeghdē sundlige
behoort die welke sich af irechen vā die
vüplichepdē en quade lustē des vlepsch.
op dat si dē onsterflikē onsielijkiē coninc
alle d' wereldē te puerlicher moigē dienē
En daer öme gelikerwijs inde sunden
des vleesch is die ald meeste leich; snoet
heit beestelichept en vāblinheit des her-
te. **A**lso is in d' maeghdelic lcuē eē sund-
linge puerheit geestelichept en eerlich;
en eē vlichtinge hes herte. **E**n hoe vele
te meer eē maget vāmaet die vlepschel-
ke ghenuochte en gide willc also veel te

vāvloedetiker vādlenisse suetelk bewoēt
 en geuisiteert te wordē vādē heylighen
 geeste so vōre als si aōsins oumits ydelhēt
 hāudie traecht; oft aand sculde nieten vele
Dādē genē die melke dē maeghētē; in
 te scoume en te wesen. **Dē vierdē artikel**

Dis gesceeght d; die heilige maeg-
 delicheitdē alre costelicste en onir-
 halikē schat is dē welkē een maget dra-
 get in ee broosch vaetkē dat is in haeren
 lichaē bereet tot sondē. Daer omē op d;
 si alluitē doerluchtigē schat nieten ver-
 lieze is haer vā noide een nerustelike en
 onophaldeijke bewaringe des herten
 bīsunder want die maeghdelicheit he-
 uet also vele laghers ende bewijders die
 arbejdende sijn om haer te coerūperen
 ende te nemen. **G**helyckerwijs oncup-
 sche menschen onsielenijke vianden der
 menschelyker eeuwigher salicheit.

et so toeneught voleesch ee welic tot
quade. Daer ðeest vā node dat eē maget
alijt si op haer hoede. En daer o salse te
eerste machte snoede vrypich; vrypter wel
ker onbewarnisse wort gheborē. Hier o
en sal eē maget haer niet v̄metē op haer
crachte noch haer selue als seker achte
datse n; en soude mogē vallē bÿsūd wāt
geseeght is dat die maeghdelich; te bo
uē gaet die cōdicie ð mēschelijker nature
te. En anderē is dē maeghdē v̄scrifte
lic te scouwē alle houerdie des heittē en
pdel glorie. En wāt nu geseeght is hoe
menichfolde lich dē maeghdom is te loe
uē en hoe godlijke en edele dueghde dat
is daer ð mestaet eēre maget te v̄huete
datse wi begripinge ð meerdiheit en ex
cellēcie haers maeghdōs hair selue niet
en v̄hefse noch pdelijke en gloriere ofte
haer selue anderē niet voer en stelle ofte

harē maeghdō niet tot en scriue harē ex
 genē vdiestē ia hoe dē maeghdōm is eē
 daerō gaue goids also sal die mager vā
 diē goede meer dācher wesenē ūnda
 nich en̄ altijt sorchfoldich ūwert en̄ ver-
 moepēde **N**eer begert si haer te vhouer
 digē ofte pdelic te gloriere so vdiēt si van
 god ūlare te werdē en̄ ūsmaet ia en̄ opē
 bare sundē te vallē en̄ also harē maeghdō
 dom lichamelic ofte geestelic te ūliesen
 dat is indē vleesche ofte indē hertē geror-
 tūpeert te wordene **H**ier òme spreclin
 te **A**ugustij. Hoe vele te meerō goet is dē
 maeghdō also veel te meer sorge ichē dē
 dief d̄houidicheit dat is die houerdie sel-
 ue en̄ die pdel glorie **T**enderdē is te scou
 wē en̄ te hatē allē maegdē òmerckelichz
 oft gecheu des hertē wat eē maeght sal
 sorchfoldelic pepsen egheensis haer ghe-
 noeth te wesen ter salicheyt harē maeg-

dom noch vā dteē alleē te vredē te wese.
mer sal meer aēmerckē dat noch sonder
caritate noch sond ootmoedich; haeren
maeghdō dē almechtigē god nieten can
behaigē noch vdiē stelic wesen. Daer ô-
me aēmercke eē maget en vreesē d; sime
iacop die apostel seeghe. **H**o wie alle die
wet vnuilde, en ôtgaet hē in een die is al-
ler schuldich. **H**ier wat machmē vuerli-
ker en strāgelyker segge. En hier ôme
aller richter christ, die here gebiet inden
euāgelio. **A**ls ghi allet gedaē hebt dat v
beuole ts/sege ônutte knechte sijn wij,
dat wijschuldich warē te doē hebbē wi ge-
daē. **A**lso dā eē maget altijt mercke harē
staet en wat die richter en hemelscē bru-
degom vā hair begert en also scouwe al-
ler dwelc vertoornē mach die ogē haers
opperste liefhebbers. **H**ier ôme indē he-
giseld epistole toe demetradē die maget

14

scrijft since Jeronim⁹. Die eerste sorge v
mager en die eerste nerstich; sive wetene
dē wille haers heerē. en nerstelic te ond
sueckē wat gode behaeght en mishaechte
op dat si na dē leerighe vā sante pauwels
eenē redelike diēste god geue en alle dē
loop haers leuēs si oordinere na dē hepli
ger scriptuerē. Veruult daer o maget.
t gene dwelt die apostel seeght. En wile
n; hooch smakē dat is grote dingē vā v
te geuecelē en v groot te achte, mer vreest
En t gene dat in ecclesiastico gescreuen is
En hiect geē dingē die hoger shindā ghi
mair die v god bewoelen heeft die dēct al
tijt. Weest daer o me o maget christi alijt
wijs ende voersichtich want indē euangeli
o die gecke maeghdē vidoet wordē.
Te viderdē is o maget te scouwē laumic
heit des moets en alle trach; die somige
pleech te gebuerē. wat si vādē vordel en

verdiest haere maegh delich; te seer be-
trouwe vmete en qualike vusyn rechte
oft genoech waer ee dootsunde te hebbē
ghescout. Aemercken daer omietgene dz;
dapostel simeon Jacop seeght. In veel digē
hebbē wij god vcoerten dat inde wech
gods niet voortte gaē noch in duegdē te
wassen is achterwaerts te gaē en te ge-
breken. En voerts dat ee mensche niet
läge en mach dootsunde scouwe te si dz;
hi nerstich si o dagelicke sunde te scouwe
Overdechē oec hoe vele die hemelsche
richter en brudego misprijs en vsmact
dielaeuwich; des heren die welke inden
boechie d verholeth; gods inde derde ca-
pitel dreygheen protesteert. Och of ghi
heer of te kou waert mer wat ghi laeu-
we sijt sal ic beginē v vuyt te spijen we
minē mode Daer omē heeft since leo die
pacus geset noch dē laeuwe noch den

traghē en die ouermits v̄getelichepden
 ley sijn dīen sal dat r̄hc d̄ hemelē n; toe
 come. Ja also Eusebi? seeghe die almech
 tighe god in sine diest v̄smaet dē v̄getel-
 echage hi v̄spouwer dē inteuotē en wal-
 getuapt dē laeuwē. wat die traech ende
 laeuwe is die wort geringe en lichtelic
 v̄wōnē vāndē viādē; in epghē salich; en
 dwerck goids doet hi v̄getelic. daer öme
 v̄dienchi die v̄doemenisse ghelyc Ihere
 mias die propheet affirmiert. Verma-
 ledijc si die mēsche die dwerc goids doet
 v̄getelic. En maeght daer öme sal mi; ab-
 re nerstich; god dienē en also te vueriger
 lalle aehägen en dienē dē hemelschē bru-
 degom hoe vele te goedtierlijker si vādē
 selue is behuet vā swaerderē scāden Tē
 vijfsten steet dē maeghdē te scouwē die
 besmettige haerd meeghdelijker edelh;
 en claeheit wāchaert edelh; en daerh;

is hattr maeghdelich; dle welke oümits
alle dootsunde wort vupl gemaect en v.
dypstert in so vele d; si de hemelsche bru-
dego n; geenem en is gelijc sunc Jeroni-
m? seeght die maegdelich; en die duech-
de d cupsh; is voer god geneem en duer-
luchtich so vre si metter vuplich; d ante-
rer sunden; en wort besmet en geliket.
wys een cleyn vlechie seer lelic schijnt i ee
cosbel blincket cleet also onteert ee cleyn
sunde ee maget en betact haet n; Te
seste is eere maget te scouwe alrelei lich-
eicheit des hertie en otbodeh; d sedē. wat
si is sculdich altijt bewaert te sine en vre-
sende dat si noch metter herte noch met-
te lichaen; en worde geuioleerten op d;
si de hemelsche brudego niet en vtoirne
en dat hy vcoerne sijndel si van he niet en
worde gelate en valle. Na deser manie-
re so sijn veel gelyke dingen de maegh-

den te scouwē te wetē ledicheyt snappe
 rie cneicheyt oſcemeſelheyt onbewair
 nisse d' ogē dāſterhe en vele wtlopēs hij
 uaigie onlijdsach; tornich; en alle gul-
 licheit en vdeylicheit haers herte d; is
 dat si n; ees deels aē en hāghe goide en
 eens deels d' werelt en dat si nieten wil-
 len behage dē meerlike mēſchē en te ga-
 der hun vblījē met xpo en niet descl we-
 reit Mer niet gāſer herte aen hāgen dē
 schepper gesonemaker en opperſte bru-
 degom **H**elykierwijs sullē si scouwē die
 oclup aē d' sundē giftkeen scadelijke ghe-
 ſelſcapē heymelike brieue aentastingē
 kussingē ohallinge quade omordelike
 plaeſen en heymeliken vgaſderigē on-
 nutelike tſamē callingē en vborigē aen
 lachgingē en vcoeuelike aetſienige ſpe-
 len en rochte niet personē vā anderē tun-
 ne gelijc mē vā deſen na meer ſal ruerē

Vâlmen dat bissund dset ter bewaer-
nisse d' maeghdelich; **D**e vijfste artijkel

Gelykerwijs die dingē die inden
voergaēdē artikel geruert zū staē
dē maeghde bissund te ulic. als obewar-
nisse des herte vheffinge vtel glorie on
marchelicheit laeuhept lichticheit des
herte ontbōdēt; ledicheit snaterie cue
nichept ontschemelhept onbewarnisse
der ogē dāsen vuptlopē ic. int epnde vā
dē voergaēdē artikel genoēt. also die di-
gē die desen contrare zū sullē die maegh-
de bissund begerē omvattē en beware.
gelikterwijs nerstige behoedighe wae-
rechtinge en diepe ootmoedich; geestelij-
ke bliscappe in gode stedige acmerck-
ged gebodē vuerich; en ernstichept des
herte rypelichept d' sedē betominge der
tōgē vruchtbaerlike becomerige maeg-
delike scamelheit scourwige d' gemepr-

re spelē dāsen en dier gelijke pdekhedē.
 bewarige des gesicho suuerhē en vore
 mige vā allen deerliken aentaste vā cui
 sen vā omwattē eedlep wrech; en straf
 felich; totte personē vā anderē cūne ver
 sinadighe d' giftkēs d' groetenissen des
 gesellscaps d' lamecallinge d' aenlachin
 ge d' iocken d' spelen d' heimeliker plact
 senen̄ cors aller vwechigen en oclupnē
 doasuuwerhē. Alsois inden eersten d' ma
 get vā noide een seer wackerlike sorgh
 uoldige en sond ophoudeijke bewaer
 wisse des hertē. alsoe dat si altijt vā onsu
 ueren en snoode gedachte en ongeorlof
 de begeertē haer herte bewair en wan
 neer si alslur wat in haer herte gewielc
 te vkerē siterftot dat afwerp en vsmade
 haer kerēde tot saligē gedachte vander
 passiē os herē ihesu xpī vā sinē strēgen
 virdel vā die pijnē des vegemuers en d

C i

hellen en van die bliscappē des hemelscē
paradys en vād bitterh; esetierh; en so
der ophoude like toenakunge d' doot vā
alien welkiē sal een maget aendecheelijc
en dicwile dagelir dēckē en also(m; hul
pe vā gode salt haer seer lichtelic wesen
die ydel gedachte en schencelijke beger-
te af te werpe en also salse vūille dwelc
saiomō uweti **N**et aller bewarnisse be-
waert dū herte **E**n gelikerwijs die coop
luden repleide wer die veldē en boscchē
m; huerē costeliken mersten althuuer
bewaren en ronsomme siē en oec gewa-
pet zū op d; si vāden viādē n; en souden
worden bewochte en berooft. also ee ma-
get in dese scalke wereit vkerēde en den
alrecostelicsten schat d' maeghdelich; in
een crancvaechen hairs lichaēr dragen
de sal sond ophalde behuet zū veirsich-
tich soerhuoldich en geestelike gewapēt

op d; si in herte n; en worde gequetst ou
 mits snoide cōseint ofte oſuiere gedach
 te. en dat si iden lichamen; en worde ge
 uoleert ofte vdrinc. **W**āt ghelicherwys
 die scriftuere lepi. **T**en si d; die mensche
 hē nerstelijken houde ind vreesen goids
 syn hups sal gerige o geworpē wordē d;
 is; in herte sal lichtelic wordē bedrogē en
 dallen **D**oirt aē die brudē en huisvrouwe
 al; in si harē brugomē en manē ogetrou
 we nochtā bedwigē si hē ide presēcie vā
 diē vā oocup sche tekenē en werken. **E**n
 wāt dā die maegdē hebbē dē hemelschē
 brudego alle digē bescouwēde sullē lich
 sond ophalde i; in tegēwoirdich; beware
 vā alle oecrlich; oſuiuh; en ogenouwlich;
 en hē sond ophalde gerronwelikē aēhā
 gē. dair o o mager dēcc altijc en aēmerke
 dē hemelscē brudego di regēwordich te li
 ve en alle digen aensiende. en scaet v in

C ij

syne tegemoordich; en aensienige on-
eerliken en begripelijke te hebbene/ en
en dorret niet(hē aensiēde) te denckē oft
te begerē oft te doē/dweic ghi[n]; voir eer-
like luden en soudorrē spreken ofte doē
wāt mee dē mēsche/die meer otslet sterf-
felijke gebrechelike mēschēn dā den heyl-
igen onsterffelijke god. **T**en tweeste sal
eē maget eē warechtige en diepe uitmoe-
dich; ee ewelijke in haer hebbē en bewa-
ren/ achtede haer eē snoode gebrechelij-
ke onwyse en broesche creatuere niet al-
lene dagelik menichfuldelic en swaerlic
sundegeđe niet gedachte begeertē woit
den en wercken en niet afterlatige veel
goed werckē. mer oec in haren gebeden
goede werckē so gebrechelic en vstrept
vā herte o; geheelikē mach goede meer
mishagen dā behagen ten si dat die oos-
moedich; duulle en die opperste god o;

lernherteliche gewerdige dat aen te sij
 en contfangene. En alle goet en gracie
 haer vleet sal een mager d' godlicher goe-
 dertier elij; met alle oormoedich; en daer-
 berheit toe scriue en haer selue voer den
 ewigen brudegom in allen besculdigē
 en o die vlichtige en vsterckige des heil-
 ligen geests met groter vuerich; en ver-
 stichept bidden. Daer ome sal ee mager
 aen merchē tgeen dat sijne bernairt seij
 niet luttel en behaeght gode die sie le in
 de welke die oitmoeidich; prijst die maeg-
 delicheit en die maeghdelich; vsciert die
 oitmoeidicheit en daer oest ee schoot sa
 me menginge d' oitmoeidich; en d' maeg-
 delich; Nochtas is die oitmoeidich; meer
 van noode dan die maeghdelich; Een oor-
 moedich mensche mach gode behagē al
 en is hi geen mager mer niet ee mager
 houerdich. Ja d' altre salichste maghet

mariē maeghdelich; sond oitmoeidich;
en soudē gode n; behaecht hebbē. daer s.
me die gloriose maget maria en heeft n;
geseegt. wāt hi heeft aē gesiē die maegte
lich; z̄yre diēlmaerte mer hi heeft aēge
siē die oitmoeidich; s̄ynre dienstmaerten
En seeght n; alreware cheelicste die scrif
tuere. God wedsteerdē hōndigē en den
oitmoeidigē geest hi gracie. Begert ghy
dā dair ūme o maget i die gracie gods te
volherdē en te wassē so beuāgt altijr die
oitmoeidich; en i de selue doer nersticheit
voorts te gaē. en also suldi vñulle dwelc
v̄maēt die werdige thobias. En laet nū
mer meer i uwē sinne oft i uwē woerde
die hōndie heerscapie hebbē. wāt alle v̄
doemenisse heeft i hair begi genomē. **T**e
derdē so ensaleē maget egheē pdegloris
hebbē. maer eē geestelike bliscap glorie
rende i god vā aller en z̄yre ūmactijker.

hooch; goeth; goedtierēh; wijs; libe-
 raelh; en weldadē en dierende hē m; in
 wendiger bliscappē **S**elijc die propheet
 seit **D**ierdē here i urolichepde. **E**n dapos-
 tel. **V**erbljt v altjt iden here wedōme
 seggic ublyc v **R**och voirts **D**ie glorieert
 die sal idē here gloriere wāt wi sullē dē
 hogen en gloriozen god wt vueriger lief-
 dē m; bliscappē dienē en i smē louen ge-
 bedē en hepligē gedachtē genuecht heb-
 bē **T**ē vierde sal eē maget warechtlikē
 wijs wesen deckēde in die wet des herē
 dache en nacht en also olpei haer läp heb-
 bē d; isvādē getuge d goed cōsciēcie voor
 god ublidē noch dē mēschēn; te willē be-
 hagen ands dā i god die stichtende. **E**n
 maget sal oec aenmerckē die omaretlike
 goeth; edellh; heilich; scooh; en wijs;
 des hemelske brugōs en alsotē aēsienen
 ter liefde vā hē alle vleeselike brudegōs

versmaadē en alle sottich; pdelh; en get-
hept af werpē. wat eest d; die brugomē
deser werelt wijs scoō en edel/willē heb
ben bruten hun gelijc schoō wijs en edel
Hoe veel te meer die hemelsce brugom
onmatelijke en ongelijkelijke edel schoō
en wijs/wil hebbē wijsse bruten en gees-
telijken schoē en edel dat is dueghdelic
Ten vijsste sal ee maget wesen in allen
dienste goids vuerich en ernstich en vol
hardich en allet dat si doer of te doē mach
ter reuerēcie des hemelschē brugos/dat
salse als voer n; achten aēgesien die on-
matelijke eerlich; en merdich; des geēs
die onmatelijke merdich is meerderen
dienst en reuerēcie dā mēhē vā allē cre-
anuerē mach bewijsen. En daer ome en
sal ee maget inde dienst vā alsodanigen
brugom niet traech negligēt noch con-
sign op dat si niet en schijne te vismaden

den brugom diē si soude aēbeden maie
 aller dat si mach sal si vuerichlic en oob
 moedelic v̄mullen en seer hertelic alsoda
 nige brugom dāchē d; hi hē gewerdicht
 sūnre armer dienstmaertē brugom ge-
 heptē te welen en te sine.

Dāden anderē die dē maeghdē staen
 te houde en wat si sullē vliē te wetene dz;
 si sullē z̄j betormt en manierlic in woir-
 den bewaert uit gesichtē en werckende
 niet ledich rūpen n̄ licht noch cuerieur
 in cveraet en clederē. **D**ē sexten artijkel

De vrouwē hebbē gemeynlijken
 veel woorden ende claps en veel
 snaps te hebbē is mispriselic in alle mē-
 schen en is eē teken d̄ sotheit. **G**eliyc salo-
 mon spreect. **S**hi hebt gesiē enē mēsche
 siel d̄ te spreken geckicheit is meer te ho-
 pen dā sijn correctie. **E**n wedōme. **E**n
 dwaes v̄menichfuldicht die woorden.

En voirts alle sinē geest sprecketē soe wt.
mer eē wijs mēsch v̄trecten̄ hēlt tot na-
maels **E**n bishuid is dese snappich; te mis-
prisen in die vrouwe die welke gemēp-
like; ſi vā crāckerē retene dā die mās en
ſullē natuerlic; ſi schemel en̄ vresende d;
ſe i woirdēn; en̄ excederē **H**ier omie wort
die swigelich; iden vrouwe crechtelijke
veel gelooft. **G**elykerwijs men leeft i et
destashico. gracie bouē gracie eē vrouwe
schemel en̄ swigēde v̄oirtwair alre sunē
lineste en̄ alremeeft iſt iden maeghdē te
misprisen vele woirdich; o dat ſi ſullē; ſi
alremeeft schemel en̄ oſliende en̄ i die te
gewoirdich; o manē swigēde en̄ vā alle
ōtbōdēh; o tōgē haer wachēde. wāt als
die alrewiſte salomō seeght. **D**iesinen
mōt en̄; ſi tōge bewaert die bewaert ſijn
ſiel vā bāp chepdē. **E**n̄ die omairke ic is
ōte spreketē ſal quaet geueelen die; ſi lip.

pen matiger die is alrewylste. En daer o
 me protesteert hi andwerf. **G**elijceē opē
 stat sond omgāc vā muerē. also is eē mē
 sche die int spriken sinē geest n; en cā be
 dwigen. **H**ier ome vmaēt o's sint iacop
 d' apostel. **A**lle mensche si snel o're hoien
 en traech o're sprekē en traech totte coor
 ne. wāceē mēsche en mach; y herte n; be
 warē vā vstropenisse onstātachicheide
 en vā menigerlep sundē die sinē mōt n;
 en bewairt vā pdelē snoode en onnutten
 woordē ia oec vā hoerē en behagē alsoe
 danger woordē. **I**a gelijceē vat d; n; ge
 dect en is wort vuult m; vele vuplnissen
 alsochert vā enē mēsche wijs mōt n; en
 wort gedect m; betomige o' swijgench;
 wort vuult m; vele groter sundē. **I**tē eē
 snellich; te clappen is een teken vā eē on
 behoet en onforchvoldich herte. waer o
 seit sime bernari. eē itel wort is eē wiser

enre ydeler cōsciēcie. die tōge die open
baert die manierē vā eenē mēsche ende
hoedanichtsermoēis dat gesprokē wort
also danich betwighē mē den moetē sij-
ne/wāt wt ouwloedich; des hertē spreit
den móde. **H**ildi daer ôme o magerden
hemelschē brugom te sine eē bewoene
dūs hertē en besitter. so bewaert dū her-
te vīp en repn vā ontamelijke wourden
Hier ôme sullē die religiose maeghden
nerstich en strēghe sijn inde obseruācie
vāden silēcie. **D**oirt aē gelijc onbedwou-
gēheit dōtogen also onbehoeth; dōghen
is seer scadelic dō hertē en dreegħt haer i
menigerley snode onrepne gedachte en
also gaet die doord misdaet doer die ven-
sterē des lichaēs inde siele. **H**ier ôme da
nid in hē selue wijscht hebbēte in hoe gro-
ten sundē dat higheuallē was wt onbe-
hoedlikē aēsien heeft gebeden. **A**fskeert

mij ogen op dat si n; en sien ydelh;. daer
 den eest niet geoirloft onwijselikē aē te
 sien dwelc mē niet en betaēt te begeren
En ofteē maget hair gesichtē worpe in
 enigen mā nochtās en salse haer ogē n;
 vellen in diē ouermits eenlāghe aēsien
 maer sal haer herte terstōt ophessen tot
 god noch en sal haerre hertē n; indru-
 kē die memorie dā manen noch die gedēc
 hemelie eeniger werliker cuerieuſicheit
Daer dā eest gescreueē ecclesiastici. ix. **E**n
 wilt n; dā sien inde strate dā steedē keert af
 dā aensicht vā een v̄cierde vrouwe dā
 gedaēten dā vrouwe sijn dā veel v̄gaen. en
 besiet geen maget op d; ghi niet en wort
 gescadalēert in hair stotheit. **E**n gelijc
 dese dīgen geseechte wordē dē manen op
 dat si hun wachtē soudē vā een coeuelic
 aenscouwē dā vroumē en dā maeghdē. al-
 sois dē vrouwe endē maeghdē te segge

op d; sih: in wachtē vā allen d'manierish
hē aenslē d'manē en d'iogelijgē. En alte
meest ist gesicht also te bewaren in heili
ge plaetsen en iden diēste gods. also een
ombehuert gesicht is ee wieler vā ee obe
hoecherte. Des gelijc is te bedwicgēd; ho
re vā quadē afterclappige vrjechtigē on
suerē woirdē en vā bemilike werlyke
liedekēs. Voirs aē is dē maeghēdē altijc
te scouwē ledich; die een wortel is des v.
driets d' clappaigē d' luegenē en vā vele
andē sundē. Daer ôme seeght vādē ledi
gē die psalmist. Indē arbeyt d'meschē en
in si n; en mette meschē en sullē si n; wor
den gegeeselt. daer ôme hec scse die hoi
die gehoudē si in gedect in; haer d' boos
heit en onrechtdich; haer boosh; coēt
gelijc wēvetre dat is wt gulsich; si syn
gegaē in die begerte haers herten wāt
die ledige dēckē vādē vordelē en weeldē

24

des vleesch onwuchtbaerlic b̄ē gē si dē
tijc ouer si becōmerē lich m; spelē iockē
en lachē. de welke al t̄ samē cōtrarie z̄ h̄ e.
nē beroulikē leuene vā penitēcie. dair ò
saleē in aget altijc becōmert; h̄ m; eerlij̄
ker occupacie geestelic ofte werlic. En in
haren lichaamelikē exercitiē sallse dic wil
haer herte heffen totte scupper biddēde
en dēckēte. Hier ò seggē die heilige vadis
augustinus en abrofus? Eē mārgē des herē
sal chaps bluiē en dē wolverch oft dē ge
bedē ofrdē goedē gedechtē oft ò heiliger
lessen instēdich wesen. dair ò vmaet dpe
heilige ieronim⁹. Altijc doet wat goets op
d; di die duuel ewelike wei becōmert vi-
de wat die ledich is wort beuochtē vā ve-
le duuelē die becōmert is vā enē. Dec so
eest alre gecelicste den costeliken coeten
tijc die ons vleent is ò penitencie te doen
ende vruchtbaerlike te leuen niet alleen
onwuchtbaerlic mer dec scētelic ouer te

brenge. **D**oort so wil die hemelsche bru-
gom dat ;ij bruce sullen geheelic ondscreie
hebbē vāden bemiressē en maeghde de-
sel werelt datse n; licht en ;ij vā manie-
rē en soud nootsake wtblissende. **D**aer o-
me seeght since **A**ugustijn **E**n magest des
herē sal indē eerstē tgerucht en die hāte-
riged strate scouwē en thups gestelt oir
baerlyke werckē inwakēde ;ij. En we-
der ome **E**n magest des herē (seeght hy)
sal sich abstinerē vā allē onscemele rede
nē en geheelic op haldē vā lachen en m;
discipline en swigen allē haer leue vcie-
ren. **V**āt een magest snaterachthofte
ouervloedelic cuerieur is onwerdich ee
magest gehepte te welse **H**ier ome am-
brosi? **L**eert (seeght hi) o maeghden niet o
lopē vreemde hupsen niet te vtoeuwen in
de strate noch int gemeē enige woerde
mengē. **H**ier en būne eē wylse maghet

sal estimerē geestelijke rijcdōme en wa-
 rechtige etelheit d' die ghēdē niet die vlee-
 schelike digniteit d' getoortē gheijc die
 voer gealligeerde heilige vad's behijt
 leggēde. En maghet des herē en sal sikh
 u; vheffen noch met beroemich; hairre
 woordē noch met rijcdōme noch m; ee-
 lich; des geslechts mer in ootmoedicheit
 en armheit des gheests altijt rpo onda-
 nich bliue. Te leste alle curieusich; pom-
 perie oculoedich; d' cederē en pdel cpe-
 raet staē te scouwē dē maeghdē. dies ge-
 lycx cueriesen ghāc en opgerectē nec-
 ke en dwenckē d' ogen. Daer dōme sprecc
 sinte Augustij. En maget des herē noch
 mer vcieringe des hoofs noch m; habijt
 d' vlechē noch met opgerectē en blidelijs
 ke oghē. mer met eenē nedgedruictē nec-
 ke en daēsicht int erde geslagē sal voort-
 gaē op dat si die wōgelijke liefde n; en lep-

D i

de en op d; si dē äderē egeē sake en si dō
doenenisse Alisd; si südiche. **N**emērto
mager dwelc die heilige vāds Jeronim⁹
en Crisostom⁹ spreke. Ut d; ec nā ofte eē
vrouwe eē mager ofte een iōgelič lich
tieren die aēlitchē d mēschē i hē v̄welt.
al ist datter egeē quair na en uolcht noch
tās salhi de ewige p̄nde lidē wāt hi heest
d; venij gebodē hedō geweest die hed ge
drōcken. hier öme gebier die aldsalich; ste
prise d apostole i; h̄ierste epistol. die vrou
wē en sullē hair vlechtrē n; butē latē ofte
m; goutō wōdē ofte en sullē hair cleterē
n; v̄ciere. **D**air ö heeft since cipan⁹ geleie
Die m; ijde en purpure geclēet; ij dpe
en mogē r̄p; n; aē toē die m; gout en ge
steete en m; depnērē v̄ciert; ij die hebbē
vlore die scoohi des herren en die gracie
goda dair vā en hoe d; te v̄staē is heb ic
volcomeluer gescreue eē tractaer vādē
leuē d edeler.

Noch vā sōmigē digē die dē maeghdō
helpē beware en̄ sterke. dē. viij. st̄e artiel

Bouē tgene d; nu geruert is synd
noch veel digē die dē heiligē maeg-
dō sterke en̄ beware. **D**eerste is dexē pel
ōs herē ihū cpi die i hē selue dē maegdō
heeft geheilicht en̄ gepresē. dair natrexē
pelāre aldosalichster moeden̄ aderer on
cellikier vā bepdē cūnē heiligen die iden
maegdō onbeulectelic̄n̄ gebleue. **D** wel-
kier vele personē hebbē lieuer te lydē ge
hadt aldōwreestste doden dā die bloeme d̄
maegdelich; te vliesen die nochrās i allē
elichedē scoohedē en̄ rycdōme oūvloedē
Tweetste is die heilige scrifniere bisūd
des nieuwe testamēts ide welke xps̄ en̄ de
apostolē dē maeghdō seer radē en̄ prisē
en̄ vheffenē bouē thouwelic. welker ra-
dē en̄ lerigē gehoir te genē issalich en̄ wi-
selic. **T**ode is die aēmerkige des holchſtē

D **q**

en alre menichfuldichste loos. twelc me
d maeghtelich; sculdich is d welker me
n; alleē sculdich en is d; weeselic loē d sa
liger dweic is die salichmakiēde bescou
winge d godlich;. mer oer dat coeuallēde
loon dweic me noēpt een gulden crone
en somige and loonē gelijc d; cors hier
na sal wordē bescreue. **T**vierte is eeē scon
wige d angerieuē en menigerleyp tribu
lacie sorgē onrostē pinen en dienstē die
dē houmelic en dē gehoudē aēgelnoept
sijn. **D**āden welke seeght die apostel. d;
aldusdanighe sullē hebbē die tribulacie
des vleeschs. die welke en dicwijle qua
lic eens drage. en metvrieten en grāscap
pe te gad leue noch o geēre saken wille
hoe moeplic dat is gescheydē mogē wor
dē vā mālcaderē wtgenomē d onsuuh;
ouermits d welker si mogē geschepden
wordē aēgaende dē hedde/n; aēgaende

den houwelijke bāt. **T**rijfste is die elich
 des maeghdōs die in haer selue so clær
 is so engelsch so hemels en so puere en
 heeft veel priuilegiē die hair toegeuoe.
 ghet iñ en is werdich den soon gods te
 hebbē tot enē brugom. welker aller ver-
 stige aemertige totter liefde en bewa-
 rige d' maeghdelich; sal en mach seer oē
 steke. **T**seste is menigerley vruchte dpe
 de maeghdō volght. wat hōdfuldighe
 vruchte is in hē sculdich. ghelykernis
 hier na geseeght sal wordē. **T**seuēste is
 dat de maeghdē oec in dese werelt alsoe
 menichfuldige gracie wort gegeuenen
 dat se bouē andere hebbē en gerosten on
 nos selue vry vā vele antielchedē droef
 ferissen sorchioldiche pde orostiche pde
 ontdaniche pde v̄driet en arbept. de wel
 ke die gehoude ludē b̄jslindō die vrouwe
 ond'morpen iñ. **D**aechste ist ouerich en

sond ophaldē gebet gode gestou hoe d; si
in hē biddēde hi hem gewerdige haren
maegdō te bewarē te volmakē te sterc-
kē. Oec voer die selue sake aē te roepen
die ald glorieuste maget maria en ad hei-
ligē totte welkē pemāt meer deuociē he-
uet en oec sunē epgenē heyligē engel die
hē bewaert. **T**negēste is dē reptaciē des
vleesch en dōsuuh; mālikē te wedstaen
dwelc hoe geschieden sal men idē nauol-
genden artikel sal openbaren.

Choemē wedstaen sal die becorigē des
vlepsch en dōsuuhedē. **Dē. viii. artikel**

Dit lūdige en salich voernemē d
maegdē die diuel by hē selue en
ih knechte also wel onsielic als sielic en
ophelt u; te beuechte alle dē welke eē de
uote maget sal wifelic wedstaē. **T**ciest
alsoe te vuerichliker en te dicher god en
die aldsalichste maget en dād heyligē hoe-

6 scerpelshet wort bevochtē i haer hulp
 aeroepēde **Tē.ij.** Ste ter stōc wedstaede dē
 begisele des bosē en̄ vuylē ī geuens die
 nu haldēde noch wepindēde i haer herte.
 mer so gherige die gewielt wort ter stōc
 haer daer af herēde en̄ die passie xpī die
 vrissenisse des doots die strēgh; des god.
 lichē ordels die pijnēd helle aēr chrelē en̄
 die polic aēmerckēde en̄ also alle sünden
 vscrickete **P**adē welkē die scrifcure seet
Oudēct u weerstē en̄ in̄ ewich; en̄ fuldi
 n; sundigē. **Tē.iiij.** Scouwēde d; dē vrees
 sachte is. en̄ d; epgen lichaē n; discretie
 castiēde vūmits hardich; d; cederē ouer
 mits wakige disciplinen en̄ vastene en̄
 lecker en̄ ovoloidige vneselē na imogē
 te vliē. **Tē.iiiij.** curieuselic aēmerckende
 die swoich; des vleesch en̄ d; geruchte s
 selue noch tās n; lang bliuēde i aliusda
 nige aēmerchige wārd die maegdē plegē
 en̄ willē getēptert te sive met eenrelep

euerteuulich; te besuekē die vlepselikē ge-
nuechte diemē meerō mept dā si; n̄ wā
neer mē n; en ouleer die quadē die aēge-
knoopt; n̄. welker curieuulich; m; v̄sma-
denisse is te wedstaē op d; eē maget o al-
so snoide genuechte vād welker helic is
d; se snoide cort en̄ bedriechlikē is. si wil
de dē aldō costelikē scachare maegdelyc;
v̄liesen en̄ lāgduerēde ia die ewige pine
v̄dienē. **Tē** vijfste haer sterhelic become-
rēde in goede exercicie en̄ geestelike ghe-
nuechte dair in sueckēde bīsund in die
aēbedige louinge diēste bescouwige en̄
puere en̄ vuerige liefde hairs hemelsē
buigōs. **Selijc** die psalmist seeght. **Ver-**
blyt v̄ indē here en̄ hi sal v̄ geuen die be-
gerte dñs herte. **Tē** leste m; nerstiche pe-
vlicde die v̄ weckige en̄ oirsatiē d vlepsel-
ikē sundē gelijc dāsen wagē spelē p-
delkallige aēsienige v̄tamelike aētallē

heymelste plaetsen milijne wodde ge
 sellscappē obehuedē aēlachen gifte s en
 dier gelijkē. vādē welkē voer geruert is
Tē. vij. opdoēte enigē geestelike secreten
 persone die epge tēptaciē. oec enē bequa
 mē priester inō sacramētaliker biechtē
 en̄ daer gebruiktē wārdair doir wor die
 cloekich; d̄dimielē seer beschemt en̄ ge
 crent. **Tē** achste sond̄ ophalde en̄ wijsē
 like aēmerkēre die tegēwoerdich; gods
 des opperstē richter s en̄ des hemelschē
 brugōs alle dic aēsiende en̄ oordelde en̄
 thert alijts opheffende tot hē en̄ also te
 scamē in die tegēwoerdich; en̄ aēsienin
 ge des almēchtigē en̄ heilige lelyke dim
 gente dēchē vupl digen te begerē eū sno
 delic lichtē hebbē. **Dat.** ix. ste is voer die
 beuechtige d̄tēptaciē sich daer toe te scic
 kē oūmits wapenen d̄duegten en̄ mues
 die voergenoede remedien en̄ also als s

comēdīe ter lōt menen manieren nu ge-
seegte wedstaē en n; idē geestelikē sruyt
te faelgierē. mer denchē hoe glorieux en
hoe v̄diestelic d; si inde behouge te vnu-
nen en hoe snoide oſalich en v̄doemelic
het si diē ond te vallen. **D**at gelijc die apol-
tel seeght. **A**pemāt en sal ghecroot wort-
dē ten si d; hi wittelic sruyde. **D**at. r. Sie is
dē vleypselikē vriedē en mage dē maegde-
lich; otr adēde en thouwellic radēde n; te
cōsenterē. mer aē te siē hoe ōgelikelichet
beter is werdiger en saliger dē hemelscē
brugō v̄enichgebore sone gods de wel-
ke is vā ūmateliker elicheydē scoōhepde
r̄ijcdōme wijsheidē heilichcīdē en hoich-
hepde geestelic getrounte wordene met-
ter hertē aērehāgē puerlic en vuerichlic
seenichtte werdē m; repaire hertē en su-
ueren lichaē te dienē en vādē selue met-
te hemelscē lichre vruchtbarich gemaict.

te werdenē en in; aller gane des heilige
geestes vult te werdenē dā enē vlepsche
likē sterfeliiken brugom te nemen
Vā menichfuldich ouwloedicheit̄ sijn
derlige loon. Den ic sien artijkel.

Iscr. rūij decapittel van Apocalips
wordē gescreue sōmige grote sun-
dige en gloriouse digē vādē maeghdē en
vā harer gloriē en loone daer men leest
Dese volgē dlam werwerthet gaet. En
wedōne. **H**i songē eēn p liedekē dwelc
niemāten mocht seggē dā die gene dye
m; genē vrouwe en warē besmet. dese ij
gecochte wt alle dē volke dierste vruchten
gote en dē lāme ic. dwelcmē al gelikelic
seggē mach vādē maeghdē vā vrouwelī
ker cūne die mitē mānē ij besmet en ij
Also seitmē dē maeghdē na te volgē dlam
dats xp̄m waic h̄i gaet. wāt o d; si hoich.
gelijceā sumdige hebbē gedominert dē

begeertē des vleesch. hebbē si ūdient te
gebruikē enrelep sōdīge wph; in rpo
indē hemel en gelijc si na geuolcht; in dē
gesontmaker op ertryc n; alleē doir den
wech d gebodē. mer oec doer dē wech d
radē en oumits des herten en des lichaēs
geheelich; also worden si hem gelike ge
maect mits sundīge blijscapē en groce
preuilegiē iden hemel en offere hē den
sanch des loues en dācverk; voor die sū
derlike gracie en glorie d maegdelicheit
dwelc niemāt voer hē gode en mach sun
gen ofte offere. ands dā dpen gegeue is
also grote beneficie d godlijker gauē en
also bi desen sanc mort betrekent die gul
de crone d maeghdē. d; is eē sundīge bli
scap die si voer harē maeghdō hebbē in
den hemel. wat aureola is geheptē een
sundīge blijscap des herten gegeue voer
die victorie des werck bisund d; leertref

felic hōich witschinēde en gevoirt dēt is
 als z̄n die maeghdelich. **M**artirie ende
 crachteige predicatie welkēdriē so vre sp̄
 wt caritate wordē gebare gehaldē en ge-
 ledē mē sculdich is d; weselit loō. dwelc
 is die gebruikelijke en clare bescouwige
 d bouē alōwerdichster drieuoldich; mer
 vredenēd swarich; en des gevoirdels
 werct en d volcomēd triūphen. smē hē
 sculdich die guldē crone dwelt is eenre
 leptoēu allēde loō en een ornamentiess we-
 selikē loōs. dwelc mē hept corona oft au-
 rea. **D**at gelijkerwijs wtē weselikē loō
 rijst eenre lep schoente idē lichaē die de
 glorie des lichaēs wort genoēpt also m-
 ter bliscappē d guldē crone wesende int
 herte ouvloep te relep schoente idē lichi-
 aem en alsois aureola principalic gele-
 gen idē lichaē en oumirs wedvloedig e-
 schincse indē vleesche geglorificeert. En

daet ðme ismē dē maeghden sculdich de
se guldē crone wāt vā haren eygenē lich.
aem hebbē si behaldē eē sundlige en vol
comē victorie. Daer ðme en ismē dē we-
duwē n; sculdich die guldē crone wāt si
ond wilē cōsent hebbē gegeue dē begerie
des vleysch totter volbrigige des werck
en die maegdē noit. En n; alleē diē maeg
dē wort gegeue dī guldē teken die mits
geloistte ofte eede haer hebbē ubōdē den
maegdō te houdē noch oic alle dē genen
die totter doot toe bliue vā manē obetē.
wāt enige vā diē steruē eer si cemē totē
gebrukte hare redelich; en somigen nemē
voir hun te houwē ofte in manē genē p
scap te hebbē al wordē si vādē wercke be-
let. Mer diē maegdē wort gegenē voer
hare loō die guldē crone dpe wt cariaat
voir hen nemē harē maegdō obevlechte.
lic te houdē en also bliue totē epnde toe.

En al waert d; si ondūwile vielē vā haren
 propoūste ofte andūns südlichde dootlich
 nochtās en soldensen; ber oost wordē vā
 dese guldē crone so ure si berouwe hed.
 dē en bieuē i goedē opsette wārdē maeg
 dō des hertiē machmē m; penitēcie wed-
 crigē mer n; dē maegdō ofte die gehelic-
 heit des lichaēs. Also oft enige geheiliche
 gewetelic wordē vāracht en egeensins
 daer inc en cōsenterte daer ômie en sold-
 se dese guldē crone n; bliesen. Daer ômie
 sal ee mager haer diligēcie doē in dopset-
 te hare maegdelich; omboechgelicte bli-
 uen en oft si (d; god vāhuedē) ondūwilen
 vā harē opsette declineerde ter stōt doe pe-
 nitēcie hebbe berouwe en volherde uit
 heilich voernemē op d; si voer dē tijcelij
 kē maegdō haer ewelic ublyde en wor-
 de vāceti i harer sielē en lichaē. wāt gelī-
 kerwāgenē crās gemaicte vā rosē ende

bloemē geset op des conincx crone dien v
schoōren; in hoofdē uert also die gulden
crone d̄ maeghdē maicchaer principale
salich; meer schoō en sal haer herte ende
lichāē meer uertieren

Dat mē d̄ maegdelich; sculdich is hōdt
fuldighe vrucht in ryc d̄ hemelen. Den
x. sten artikel

Onshere ih̄s xp̄s spreect iden euā.
gelio dat saet is genallē in eē goe
de erie en̄ opgaede heeft vrucht gemaice
dānd hōdtfour dād tſestichfour en̄ dānd
dertichfour die expositours geue en̄ toe
scriue die hōdtfuldige vruchte d̄ maegh
teliker siuīh; en̄ die tſestichfulge vruchte
d̄ wedueliker repnich; en̄ die d̄richfuldi
ge vrucht dē genē die hun houwelic wel
houde. wāc die vrucht steet op wtē lade
en̄ dat geestelic saet is d̄ woort gods. en̄
dat ome hoe vele pemāt wien gehoire

des hemelscen wortg vād vleeschelichz
 afgeert en comt geestelich; hē bekert al
 so vele wort in diente groter die vrucht
 worten woerde gods. **V**oer waer die hem
 wten woordē leringen en raden r̄pt vā
 oncupsheden gheheelic bedwingt toe
 meerēd geestelich; bouēdād indē state dī
 suuh; coēt hi en vorde gelijc die maegdē
 diemē dair ôme seeght iden lichaē eē en
 gels en hemels leuen te leyde gelijct ge-
 went is. en daer ôme scrijsme dien ros
 die hondduldige vruchte wat biden ge-
 tale vā hondden wort geestelich; en vol-
 comēch; betekent. **A**lso blijcc wt tgenē dī
 bi gebracht is dat dē seluen v̄dienstelikē
 werc v̄sceide v̄dienstē correspōderen na
 v̄scēden digen die daer in z̄. **G**elyker.
 w̄hs dō maegdeliker suuerch; ofte maeg-
 delich; correspōdeert en wort ghegeten
 wort en los die salige bescouwige gods

so verre si wi caritate wordt gehalde en
die guldē crone omē dat eē wercis d̄ per-
fettiē hebbēde die redene d̄ wiſchijnend
victorie en die hōdfuldige vruchte in diē
dat die mēſche woen wort de gods doer
die maegdelych; coet tot eē sundlinge ge-
stelich; hē afstrekēde vād vleeschelich;
Voor taen gelikerwys het vdiestelyker
is goet te doen wi geloifte dā sond geloif-
te wāt die goet wei wi geloifte die offert
god den bome islamē meer vruchtenende
obligeert hē seluen onuercepdelic ende
verbijnhē met gode **A**llo oec te halden
den maeghdō ofter repnichē wi geloif-
te is vdiestelyker en goide behaichliker
dan sond geloifte. **H**ier omē die maeghdō
den houdēde haren maeghdō wi geloif-
te en alremē si die religieuse personen
die wi soleplijher geloiften haer totrep-
nichē hebbē verhōdē vdotenē meer an

der dingen gelyc hynde also welvād ble
 scappen d̄ saliger besouwinge als vād
 gulden crone en vād vruchte Nochtās
 en eest niet te radē noch setier een perso-
 ne inde werelt v̄herēde dat si haer totte
 maeghdōoste repnichēpt m̄ its geloistre
 verbijnde. b̄ij sijn wāt die geloistre te brie-
 ken is swaerd sunde dāte v̄lwerē En al
 so sal een magehair suuerē en astreckē
 vā allen vlepschelikē begertē vā alle sin
 likē genuechtē salse haer altyj v̄vreeden
 en in god salse al haer begertē simplice-
 ren v̄gaderen en sond ophalde veste. al-
 so dat aller gene dat si beghert wille toe
 v̄ste spreect salse oirdineren totter wae-
 rechtinger en gheestelijker caritatē tot
 der vorderinghe der godlijker liefde tot
 des almoechtigen glorie en eere en totter
 ewigher salichept ghelyc dpe apostel
 leert. aller ghene dat ghi doet in woerde

E. ij

ofte in werche dat doet allet ter glorien
gods. wat allet gene dat contrarie is d' ge-
steliker liefden dat belet oec vād caritate
des hemelschē buugoms. **I**lsodā sal een
geestelike maget haer ustrichen en scou-
wen als hellsche venijn alle vleyschelike
begeerten en crachtelic en onuerwinlic
worstelē teghen d; her d' sundē op dat s-
mach vreigē die seer blickēde guldē cro-
nede welke dē wel strijēde en triūferēde
wort gegeuen. **H**eggēde dē apostel. **N**ie
māten wort gecroōt ten si d; hi wicelic
heeft gestredē. **E**n arbeide sond moede
te werden en doe nerstich; te comen vād
sinlich; totter geestelich; en ands m; dan
in god haer te ublijen op datse alsoexcel-
lētelic en glorieuselic die honorioldighe-
vucht mach uwerue wat gelijc des crif-
tuere seeght iden boekē d' wijsheit der
goed arbeiden is een gloriole vucht

Vāden argumenten dō gelouiger en
en vlepscheliker menschē tegē dē maeg-
dom. Den ri. sten artijkel

Debemires d lelich; dpe knechte
des vleeschs en die kind der ewi-
gher vdoenierusse die vstepnde hemers
makē menigerley argumentē tegē tge
ne dat geseecht is vāden loue en hoocheit
en vdiensde d maegdelich; en pinchou
welic te' gelikē en voer te settē der maeg
delich;. En eersten wāt osemierstē oude
ren Adam en eua heeft die aldhoochste
god indē begisel d werelt geboden wāt
en vmenichfuldicht u en duult die erde
Tegen welc geboch het schjt die maegh-
den doe. Doort aen dien natuere heeft den
mēschēn gegeue ledē d kynd te mogen
maken daer omē suliēse hun geuentē
generacie. Doort aē xps protesteert idē
euāgelio. Alle boome die egeē goede vruch-

te voirts en brengt sal wordē winge hou-
wen en int vuer geworpe. **M**ereē mai-
get is eenē onvruchtbarigē boom. wat
si en genereert geen vrucht. **E**n tē mun-
sten eenē vruchtbarigē is beter dā enen
onvruchtbarighē en hoe hi vruchtbari-
ger is hoe beter daer omē sijnse blynd
te pulsen en hoger dā die maegdē die ve-
le kind voorts brengē. **M**erckelijke wat
die redelijke creatuere is vā so groter
waerdich;. **V**oerts meer die saet heeft
bequaē te vruchtingē doet beter stor hi d;
in deerde daert vruchtingē mach dā inē
plaerse daert geē vruchte en cā gemakē.
Nocht goet hoet gemeynre is hoe godū
ker en tgemeyn goet is voer te stellē dē
pruatē goede ofte den profite vā eenen
mēschē en thouwelic wort geordineert
totte gemeynē goede als totter andhou-
dighe d mēscheliker gestaltenisse en tes

Aerchige en bescerminge des gemeys
 goets en ter vmeerdeige des godlyken
 diestes. En die maegdelich; n; da totter
 magers salich;. **D**oorts meer te genere-
 re; n; s gelijc; is d; natuerlicste werckeli^t
 de gracie en destruert die natuer n; mer
 volmaecte datr ôme behoeert ò gracie d;
 se sal recht maken die generacie en n; otr a
 ðe. **D**oorts meer die duegde is gelegē is
 middel en die maegdelich; int wortste.
 wat si abstineert sich gehelyke van oncrys-
 schē werckē en datr ôme en schijnse geen
 duegde te wesen mer ec seneelic uerste
 Te leste die gloriole en ewige god heeft
 geseggt doer mynself. **V**ermaledijc si die
 gene die eghet saet en laet in israel. En
 wed ôme. **V**ermaledijc is die onwachte
 barlige die n; en baert. Hier ò die heilige
 patriarchē en p: ofete en rithc's leest me
 veel hulvrauwē gehart hebbē dr̄snele

lynder ē souden voirts brēgen/ gelijc dī
blīc vā abrahā iacob getraen en dāuid

Solucie deser argumentē Dē. xij. artikel

Dat heel mēschelic geslecht is een
gemeynute en wort gelekē den na
tuerliken lichaē waer dā dat geesteliche
lichaē wort genoēpt. En in een gemeint
te zyn vſchepde personē gedepuert tot
vſchepdē werckē en officiē/ gelikerwijs
als iden natuerlike lichaē vſchepde lede
worden geoordineert tot vſchepdē werc
ken daer òme en eest vā egenen noode
noch betamelic dat alle en een pegelike
mēschchen die selue ofre gelijke wercken
sullen doē. Mer enighe moetē douverste
sijn gebiedē en regeren en somige moe
ten ondānich en gehooesam sijn en so
mige moetē studeren dō wōlsh; en de littē
ren aendēcken. somige met hāwerc of
te ambachtelijke cunsten betouert sijn

en sondrige haer nernstich; genē tot hem
 werck. Dovrt aue ist betamelic dat eenige
 syn vā eenē werchelijken leue/ enige
 vā eenen bescouweylīkē leue somigē ist
 behoirlit lätlupden te wesene somighe
 stredische luden enigē ist bequamelic tē
 geselllic leue te lepden en enigen eē een-
 lic en godlic leue. En wat die mēsche is
 een redelijke creatuere hebbēde gemeē-
 scap en eenreleyp gelijkenisse mettē scop-
 per hē aenbedende en mettē engelē. Dz
 alrebeste deb mēschen en syn warechti-
 ge salich; is becomert te sine en in tz hā-
 gen den godlikien en engellichen werck
 dat is dō totē placien en liesdē viersder est
 ontwādelijker waerh; en dō opperster
 ongescapend goeth; en dō onlichamelij-
 ker substacien dō engelcker geesten en an-
 derer creatueren oūmits aensien en os-
 dinacie tot haren scopper. Endē seluen

scepper vicerede bedede louede en salte
sicerede. En wat wtengene dat voirsie
is seker is ende dpe experiēcie heuet ge-
leert dat van aliusseitlike geestelike engel
sche en godlike leue en vadeenlicher be-
scouwelijker en heremitelijker couersa-
cien seer belet dat houwelic leue en die
vlepschelike wellustich; mette becom-
ringe sorgē en lastē en des daer na volge
hun aēgknoepi. te welke therie des me-
schien nedowichē tot ertschen digē en se-
re beletē d; mēschelike herte vād iwen-
diger puerh; en geestelijker vrpich; vād
rostē en vrede des hertē en vād stacafte-
heit in goide. Is lijt dat nele doerluchti-
ger en genemmer is voir gode en vele etel-
re godliker en meer sdiestelijker i maeg-
delich; en repnich; te bluene ter liefden
gods omme volcomētliker hē te dienē en
aa te hāgē en ommeichfultelijker voir

te gaen in godliker liefde / in salighe
 wijsheit / en in alle bescouwelike wercke
 da becomert te sine metter vleeselijker
 generacie. **W**e desen machmē lichtelick
 die voirgeruerte argumēte betale. wat
 dat god gebodē heeft de eerste alderē be-
 comert te sine dpe geslechte te vmeerde-
 re in dier tijt waest van node en oec lāge
 daer na in wet d natuerē tot dat d; mē-
 schelike geslechte was vmenichfuldicheit
Des gelijcs in wet d scriptuerē bi moe-
 sen gegeue idē welke die oefenige gods
 ouernits vleyschelike generacie in enē
 volcke wairt bewaert als bouē gescegt
 is. **M**er also en ist nu idē wetvāde euāge
 lie idē welke alle volkē ter vicerige gods
 ; u beheert en nochtās idē natuerlike oec
 scripturlike wet en waest also nu gebodē
 v generacie aēstēdicheit wesēd; alle enē eē
 pegelic d; solte wē mer d; so veel mēscēd;

solden doen d; genoech hedde geweest.
gelijkerwys men eere stadt gebter dat si
den viaden sullen wedstaen n; dat een pe
gelijke borgere dat; n gehalden te doē
mer also vele dat genoegh s. **V**erwaer
die almoechige scepter die aller voort sich
tichept heeft en een regeerd is d' werelc
die hi gescapen heeft en eē surdige pro
visor des menschelijken ghelyckes be
skiet allet wel en voor ordineert in sijn
rewijshep wat een pe gelic doe sal ende
heeft somige uoren totten beschouweij
ken repuliken maeghdeliken leuen en
somige totte werckeliken borgeliken
en houwelijken leuen. **E**n dair omme en
ist geen perynkel recht ofte dat menscheli
ke geslecht soude vgaen dair omme d; so
mige geheelic hun oghalden vaden hou
wel en volherden in de maeghdelijke
repulich; **D**oor aendienatuere heeft de

menschē gegeue leeden die uede totter
generacien; alleen o te kinderē dwelc
vā node is voer die ondhoudige d mēsc-
liker gedensēn. met oet voer die vorwer-
pinge d natuerliker ouulloedichepden.
dwelc vā node is ter cōseruacie oſte be-
warige vā enē pegelikē onuerschepden
mēsche welke gebruik is meer vā no-
declīc mensche dā ſtus gelijc voorts te
brengen. Doirt aine dat chust? ſeeght **A**l
le boone die egeen goede vrucht en doet
ſal wachhouden wordē. is t: vstaen geef
telic vāden ſwudigen mensche die geen
vrucht dato duegdelike wercken voorts
en brengt die inde ſcriftuere wort gehei-
ten enē onvruchthaerlijken doortē beam
al hadde hi oec duysent vleeschelike kin-
deren. **E**n ee duegdelic mensche wort ge-
hepten enen vruchtbareigen bonne bloep
ende en gruene al en heeft hi egeen vle.

schetlike geslechte. Hier omme doe chris? wic gne ter plaeſen ſyn te crusinge ora
gēde ſyn crypte vā hē ſelue en dē bolen
menschē h̄prekēde Hepde. Iſt dat ſi deſe
dingē doen in een groen hole in ee doore
maſſalle ſi doe. En ſo v̄re deſe bi gebrach
te aucoatept vād vleeschelike vruchte en
baringhe waer te v̄staen ſoude daer we
volgendaat hy ſelue hedde geweest enen
onvruchtbarigē bome. dieſghelyc ſine
Jan baptist wijs ſyn deſe nauolgende
woerde. Eē geestelike vruchtbarich; en
d' anderer bekeringe die is ongelukkē
better vā die vleeschelike vruchtbarich;
Daer vā ſtaet in ecclesiastico gescreuen
Berer is een god vresende dā duſent bo-
se kinderē en beter iſt te sterue ſond kin-
derē dā after te lazen kinderē die ſcalche
ſijn. Voermaer ee mager miſs v̄dienſte
haere maeghdelikē repnich; en heyl-

ger deuocië en vueriger oracien hoger
 contéplacië en dueghdelijker stichtich;
 vdienc dē menigen die gracie d bekerin-
 ge en also mis saliger vruchtbaerheyt
 wortse een geestelike moed d menigher
En daer vā die heylige paul? In christo
 seeght hi doer deuāgeli heb ic v voerige-
 bracht. En also is dat geestelic weesen d
 redeliker creature dwelc si heeft wt gra-
 cie ongelikelic beter haren natuerlichen
 wesene. En van d wistorige des saerts is
 te seggene beter eest dat wt te stortē oir-
 dinaelic daert vruchte mach dā anderē
 (alle andere dingen gelijc wesende) ofte
 dā onwicelic ofte onoirdinaelic. En tot
 tē anderē is te seggē d; die geestelike vruch-
 te d maegdelich; meer geue d heelō heili-
 ger kerchedā de alle elike vleisselike vruch-
 te des houwelict. ghelykerwijs als een
 wijs man oorhaerlicker is den ghemep-
 pen goerde dan dypsen ghecken / Als

Salomō bewijst in den boeche v̄ proubst.
en in ecclesiastico. En mit den v̄dienste
en gebeden v̄ geestelijker en heplijker
personen. blyvint v̄ maegde worden die
genieptē en gemeyn goet alre meer
gevoerd. Doortane al ist d; wittelic voort
te brengen j̄hs gelijc goet si en natuer-
lic. nochtās ist beter bouen natuerlijcke
cōuerseren en godtelic te leuen in v̄ hepli-
ger maegdelic;. Selijkerwijs die gau-
v̄ graciē te bouē gaen den gauen v̄ na-
tuerē. En oic die maegdelich; gelijc der
die and manierlijke dnechden is gelege-
nt in midden v̄ redelicheit en is middel tus-
schen die sinūh; en ongewelich; ofre on-
sinlich; en geheelic te abstineren vā alle
gebruikē v̄ oncupsh; en is egeen scencē
liet wortste mer alremeeft duegdelic. Te
leste die v̄maledidige mis v̄ welker mi-
sepde v̄maledijce sūo die gens die niet

voorts gebracht en hadde en was gheen
sunde. mer ond die menschen eenre lep v/
smaeth; wat vele wt natuerlyker dispo
sitiē; n̄ onvruchtbaer. Ands die alre heyl
ichste propheten des aldē testamēts die
welke ind maeghdelich; s̄ gebleue ge
lych helias en iheremias hedden verma
ledijc gheweest.

Hoe ee maget haer dagelijc ia en sond
ophalde voir god sal hebben en alijt tot
beterē en volcomelikerē dingen haestē.

Den. xij. sten artikel

Ten voerstreeuenē blijce d; aller
mager te ierstē en alremeeest vā
node is ee warechtige staatstige en die
pe oitmoedich; mits d welker si hair sel
ve sōd ophalde voir god vdrucke v̄sma
de en aller duegde en gracie si in hair he
uet gode met groter dâcherh; coescriue
alle pdel gloriacie eewelic misprise haec

en versmaade en ry dā inden here en glo-
riere. Daer na is dī maghet vā node die
soenlike repne en hei lige liefdc gods Al-
so dat si haer ontfie gedre vōtouren meer
wīrepnd liefdē des selue dā wt otslich vā
pynē. Dreeft daer omē o mager d; ghi dē
alrewerdichstē ait eheilichstē en bouē al
reliefstē here god uwē hemelschē brugō
scepper en gesontmaker dīre sielē n; en
vōtounde vōmits vōgetell; en onbewar-
nisse dīs hertē op dat hi van vñ; en scendē.
Hier hoe een eerlike brupt en een ge-
trouwe hups vrouwe otslic harē vleescre-
likien brugom en manē te vōtornē. en of
hi vōtoune ware hoe si begert arbept en
haest diē te vōsenē. Also sultghita ongeli-
kelic meer otsien en wiesen diē hemelscē
brugom omarelikē beter hemelikier en
eerliker alle vlepselikē brugomē te vōde-
nē op d; hi vōtont; yee vñ; en late wāt hi
haet alle boosb; en alle vōgetell; v̄smaer

hi en in ee traich lep obwaertherie en
 gewerdiche hihen; in te wonen En oec so
 is hi vmaledijc die i sine diest he vgeteli
 ke heeft oneerlike sorchfodelic en obe-
 waerlic. Dicht so weet daire hoe pemae
 meer god lief heeft also vele te meer on-
 fierhi en vhoust sine vtorige en alle deer-
 lich; en wedie moicht ghemerck of ghi
 he lief hebt. ist d; ghi m; alre ner stich; &
 scrict en scouwt alle zy vtorige en deere
 Voirt aen op d; gi so sorchfoldich en pure
 v moight hebbē aemerc sond ophalde
 in alle iwendigē en twedigē werke en
 peist god tegewordich te sine en allet aen.
 scouwede en ordelede. En also scaet u he
 aesiende te sudigē pdeihedē te deckē obe-
 hoirlike digē te begerē onuerelyke digē
 te spreke ende de tijc u verleert onvrouwe-
 baerlich suer te breghen Ende op d; ghi
 u herre inde a hemelschen brudeghom.

F 9

moight vestē en vā v̄stropenisse des her-
ten u bedwigen oudenct dic wil tallē viē
dat woort des heilige propheetshelpe.
Die here leeft in wiēs regewoordicheit
ic hude sta tot welc alresalichste wortis
gehoechnis so menichwerf keert v her-
te hoe menichrepse ghi tselue gheuele
v̄strop neglijēt oft snode like becomert
en also inde warechtige bewarnisse des
herren inde inweyndige stantaflichepe
en alle duegdē suldidagelijc seer voirt
gaen daer omne also gefondeert in die al-
re salichste outmoidich; en soculike reij-
like en heylige wrede gods doet nerstich;
in alle anderē duegdē te v̄terigē dagelijc-
sche wasdōme en dat reschooste timerat-
gie d̄ dueghdē in uwer sielē te timerē in
alre saichmoedich; liidsamich; scherhy-
goedierēhr bermhertich; voirt gaede.
bisund ind liesdē gouds en d naist in ak-

le blywe pndige becomerige also vā dage
 te dagen in gebedē en̄ in saligē gedachte
 en̄ louen goids meer en̄ meer deuotelic
 vlpellic en̄ perfectelic hair hebbē en̄ nad
 lericē des apostels. Egeē quaet sermoē
 vā harē móde voirts en̄ come mer d; or
 baerlic si ter stichtige op dat si gracie ge
 ue diēt hoīede is. Voor meer eē deuote
 maget al ist datse in alle plaesen en̄ tijde
 in alle werckē en̄ sake schuldich is haer
 herte totte hemelsche heudegom dicwij-
 lē en̄ vuerichlic op te hessen nochtā sal
 se somige vrē des daeths en̄ deo nachts
 sundlige coesciche d̄ geesteliker becomerē in;
 gebedē goede gedachte en̄ louen goids.
 en̄ also vele graciē d̄ hepliger deuocien
 en̄ votreganx d̄ dueghdē vādē almechti-
 gen ūverue datse alle dē dach voer dād
 stichtiger bewairliker saichinoediger

claerd en lijsdameelijker si. Voirt ane dat
gelicx te seueren vre blyfende eer sy slapen
gaet salse haer cōsciēcie ner stelic ondsue-
ken hoe datse dē dach en dē nacht heeft
ouergebracht warse goets afer gelaten
heeft warse quaets gedaē heeft wijselic
ondsuexede en haer selue voir dē opper
dē richter met grote berouwe beschuldig
ghēde en genade begerēde en beterige
in alle voernemēde en tē bequamētēde
te biechtē en doe haer ner stich; in heylī-
gen gedachte ontlaep te wo:dene en al
se wacker wort heft haer hert terstot tot
gode bedēde en salige digē ouer dē chēde
en aller goet datse doet salse hair dagelijc
vijnē beter te doē In spijse en in dranche
salse matelich; houdē en i alle salse haer
regerē bidiscretie eers salse haer ouste mz
aller snellich; haers herten o goidswille
gerne gehorsam xij. ô me ic goede vrouwe

464

te gaē geissc dīgenē d̄s heyligē geestes
d; salterē. In alle t̄ gēspoide persecutio
bespotige trāchepde vrechte salse ljd-
sam; en en fulmoedich noch culact haer-
n; dwinen m̄ts oneerbaerh; d̄ anderer
mer hener uwine t̄quaet it goede. **A**pe-
māde en doe ands dā si wilde d; mē hair
dade noch en spreke op n̄pemāde noch
en genē dē after clappē geē cōsentē. mer
m; wourdē ofte tekenē toen hair die after
clappige wourdē noipelike v̄tvedrach-
ten; zydelike rpbaulike loigenechtige/
bedriechlike dobbele ofte ands in sōghe
oirlofde ia en ledige ischelike en spotteli-
ke tot v̄tbōdēth; en scatterige v̄reckēde
gehelicnode te horē en te v̄scrückē. **T**e les-
te so vele tot harē state behoorit doe nem-
stich; wijselic te volbrē gētgebot v̄brued
liker berispinge/ bestraffende die misda-
dige m; oitmoeidich; vuerich; en ernste.
en nēmermeer en totēre i v̄re dē lūdē

En indē godlikē dienste salſe alremeeſt
zij bewaert en gehelic en statatelic my
gode becomert en alſtijt toe wat goetsen
met alle crachte däck den opperſtē ente
bidde stedelic voer tgemeij̄ goet en uoir
ec gemeijne en volcomē reformacie der
heiliger kerchē in allen gradē statē en de
denē voer die leuēde en wodē/bijſud voor
haer ouds/nauſtē goertoeres en beuole.
Choe eē deuote mager haer herte dē he
melschē brugom sond ophalde sal venu
gē en in zyre cotē placie liefde en oefeni
ge verblien. Den. xiiij. tten artiel
Net is natuerlic dē mēſce genuech
te te begerē en te sueckē. dair omē
die de geestelike genuechtē n; en weten.
noch die vroolighē des heilige geestes
n; en besueckē storē sich wt tot wtwein
dige vleeschelike csi werlike vmaikige
en in ſpelē iochē en lachē in ſpijſen en in

bräcken in dledige en clappige soetkese
 genuechte. en also swindighese daigelijc
 swairlic en menichfuldelic noch en mo
 gen sich niet lage van dootsundē onthalde
Op dat daē eē deuote mage van alsodanī
 ge pdeelhepde lichtichepde en suode co
 solacien haer mach vreeden en vry hal
 de. doe nerstich; ind liefde des oppersten
 brugos dagelijc te wassen otskehe en usl
 maect te worden. **V**oerwaer dpe liefde
 spruyt wt enigerley voirgaede kennisse.
Oec sijns vele digen die de moet des me
 schen noiden te benünen. te wetene dpe
 goeth; des dict; die scooth; die sueticheie
 die wijsch; die weldadich; die milthepe
 die goedtierelijc; die ghelykelich; die hei
 lichept; die volmaect; en vele dier gelij
 ke aller welker kennisse en nerstige aer
 merckige beruert vñvect en otskect ther
 te des mēschē ote benünen die gene ide

welke die digē ;ij. **O**p d; ghsdā o maget
christi ide clare en vuerige liefde des he-
melsche brugōs dagelijc moight walle
aēmerci wie hoed anich en hoe groot is
die hemelsce brugō die here ihs rps wāe
hīndēch; o personē is warechtich god
en eē volmaict mēsch en in diē hi god is
so is hi dē ewigē vad geheelic gelijc vācē
re substāciē en eueneewich ia des vads
en des soōo en des heplige geestes is cē
godlich; gelijke glorie en gelikie ewige
moigētheit. En daer ome die hemelsche
brugom rps cē enichgebore goides des
vaders na dien hi god is soe is hi die op
perste goeth; puer en gehelic sond c̄fde
bouē alle creaturenē sond eynde en oge-
elic te beminē te begerē en metter her-
tē eewelic te ovaertene daer ome en is hē
en ijreliefden n; voit te setdene n; te ge-
likene la hi selue en heyligh en ij geestē.

like lieſde oneyndelice en dghelikeliſchijn
 voer te ſteile alle vleeschelike b̄ugomē
 alle ſunlike begertē en aller oſiuertō ghe-
 tuechtē en aller dat gescapē is tſame ge-
 nome. **V**oort aē xp̄s in diē hi god is sois
 hi die ſcoōheit geheelic omarelic en aller
 dat gescapē is te gaō genomē ſondē xp̄de
 ſcoond en genuechlicher en vroliker o aē
 te ſiē gelikelich is hi die oenypdelike ſue-
 tich; also d; aller creatuerē ſuetiche pdē
 tſame v̄gadt ſondē eynde mire ſijn z̄hre
 ſuetich;. **H**ier òme is hi bouē aller d; ge-
 ſcapē is oneyndelice en ongelikelic ſuet o
 te gebruiken en onſprinkelike genoechlick
 en ſuetiſt hē in ſijn re godh; clairlic te ſiē
 en hē te gebruiken en van hem geestelic
 omvat te worden. **V**oor aen is hy wee-
 ſelich wijs ia ende dpe wiſhept goides
 des vaders ende ſijn re wiſhept en is
 e gheen eynde noch ghetaele noch

mate. daer dme is h̄ibouē alle die edelste
en̄ die begerlicste. En̄ gelijc die conigine
sabavā vren lādē quā te hōrē salomons
wīsh; wij sullen vele te meer in; ganter
begerē os hertē haistē totte hemelschen
lāte o alreclaelicste te vstaē en̄ alresuere
licste te hoorē die wīsh; des soos goids.
Door aē hi is os die alrenaiste te weten
scepper en̄ gesontmaker god en̄ os here
en̄ die welke os natuer heeft aēgenomē
en̄ is gewordē osbroed wāt vā hē hebbē
wien̄ houdē d; wi; h̄ en̄ besittē waer d̄ is
hi os weldaū ūgelikelic groot en̄ die alre
meeste. wāt wi niet samē verdichs ge-
noich en̄ mogē ūgeldē noch pmermeer
genoich hē cūnē gedāckē **D**oor aē hi is
gāselic die ald̄ goestier este en̄ die ald̄ mil-
ite i aller heilich; en̄ volmaecth; obegri-
pelic ūpudelic. waer wi alre seklerlicste
bl̄jct d; hi vā allē sidē os is alremest en̄

ðgelykelic wt aller manierē en̄ alhins te
 begerē te beminē en̄ te benāgen dē wel
 kē wi so crechelic puerlic en̄ vuerichlic
 sullē begerē en̄ beminē d; wi i gelikenis
 se en̄ acsiēnge ;js alle gescapē digē als
 voer n; sullē acsiē en̄ achre en̄ nadie lerī
 ge des apostels Alle dese vleeselike en̄ ere
 sche dighe sullē wi achre en̄ vsmadē als
 drech op d; wi r̄p; mogē gewinē en̄ i ;
 lieftē op wassē en̄ i allē gracie en̄ duegdē
 o welct dicx wille alle vleeselike digē sul
 lē wi alregeruste vsmadē Also alle dese dī
 gē oulegē dicwile en̄ nerstelic en̄ wi au
 merchaige dier en̄ d godlicher liefdē more
 dsteke en̄ bidtsters dē hemelschē brugō
 d; hi ;n heilige liefde vmeertere beware
 dsteke en̄ volmake i v en̄ daer toe hait
 tallē we seggēde. O hers ihū r̄pe hoe la
 ge sal ic bliue in mī ugetelhepdē en̄ ghe
 weckelichedē i mī laeuh; en̄ calth; mā

mer sal te v bouē alle dīgē m; gāser here
sond ophoudē bemiñē wāneer sal ic i u
heilige liefde stātaftich wesen. Onstect
mij siele m; uwer alcere mister liefde mij
vistā leerit ald goet tierlicte en vlicht o v
te bekēnē en re bescouwen die daer bistē
die oepndelike goeth; die ewige wijsch;
die ogescapē crachre almechtich diescoē
hept die suerlich; die salich; welcr en is
geē endē Ghisycd; alresimpelste dic en
volmaect en obegripelic en omateelic in
dwelc is alle volmaecth; alle edelh; alle
excellēcie sond epnde en mate. purgeert
mi vā alle ongeordincerde en hepmelijs
ke liefde. op d; ic mi selue en alle mā nai
stē i u allene puerlic en vuerlichic mach
lief hebbē en allet gene d; mi vā node is
o di te behagē te weten alle wedspoer en
tribulacie ic al regernste odrage en dage
lx; di genemēr worde, der mi calle vre in

48

de puerh; mijs herte voirtsgaē en vā al-
le onsuuh; d' sūdē ewelicte abstinerē. En
die dageliche sunde alle dage verdichlic-
te bescrepē. Op d; ghi u gewerdiche soō
ophaldē in mij herte te rustē en dagelijc
gracieuseliker te wonē. en also nadē om
loip dees leue ghi u gewerdiche mi tot-
ter salichmakiēd bescouwige dijnē godlic-
heit en bouē alreliefste gebrukige te bre-
gē. Telouē en ter glorie dijsselfs die datē
sijt bouē alle godvheue en gebuudijc amē.
Epndē tractaer vādē loslikē maegte
likē leue meester en brued dionish vā rī-
kel Carthusers seer datrebeste en dald-
orbairlicste dē maegdē en allē religieuse
indē welkē somierlic is begrepē hoe hei-
lich en hoichgelic si sculdich; ny te leue en
epndelic hoe si daer toe alremeeest suilen
wordē oosteke en alremiste moeworden
mer alle digē vsmiadē op d; si xpm mogē
gewinnen.

A 187 f 102 Johannes Ciconen.

Geprine **H**erzogē bosch bi **m**p **I**an
reus **h**aven in die **k**reisract

12. *De locis libri de natura animalium*

13.

14. *De locis libri de natura animalium*

15.

16. *De locis libri de natura animalium*

17.

18. *De locis libri de natura animalium*

19.

20. *De locis libri de natura animalium*

21.

22. *De locis libri de natura animalium*

23.

24. *De locis libri de natura animalium*

25.

26. *De locis libri de natura animalium*

27.

28. *De locis libri de natura animalium*

29.

30. *De locis libri de natura animalium*

31.

32. *De locis libri de natura animalium*

33.

34. *De locis libri de natura animalium*

35.

36. *De locis libri de natura animalium*

37.

38. *De locis libri de natura animalium*

39.

40. *De locis libri de natura animalium*

41.

42. *De locis libri de natura animalium*

43.

WILHELMUS

In dñe nre gospo dñi i sacerdoti
ex planctio eternam. **T**unc hunc regum

pa

et ei paterne pietate habent illuc et ap-

pealatam hunc iugis regis regi ad m-

eritatem. **R**ecuperari. **M**ercenari. **R**ecuperari.

Contra eorum. **R**ecuperari. **M**ercenari.

